ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Моніторинг сприяння торгівлі в Україні

Період моніторингу:
з 1 грудня 2024 року по 31 січня 2025 року

Випуск № 86
Лютий 2025

ІЕД

Шановні читачі!

Перед Вами черговий випуск Інформаційного бюлетеня «Моніторинг сприяння торгівлі в Україні», продукт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій.

Ми прагнемо надати Вам найсвіжішу та найбільш актуальну інформацію стосовно стану реалізації митної реформи та впровадження заходів сприяння міжнародній торгівлі в Україні. Тому для нас дуже важлива Ваша думка, відгуки та побажання щодо комунікаційних зв'язків та методів надання інформації на адресу: customs@ier.kyiv.ua

Зміст

Нормативно-правові акти, що набрали чинності 4
Україна ратифікувала зміни до Регіональної конвенції Пан-Євро-Мед 4
Урядом призначено урядового уповноваженого з питань реформування митних органів 4
Урядом продовжено дію підвищених ставок ввізного мита щодо товарів походженням з росії 6
1 січня 2025 року набрав чинності оновлений перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню та квотуванню 6
Затверджено Стратегію розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури 7
Проекти нормативно-правових актів 10
Планується на законодавчому рівні запровадити механізм оцінки ефективності та результативності діяльності митних органів 10
Пропонується заборонити транзит газу та нафти територією України з росії та білорусі 10
Пропонується запровадити оподаткування операцій з ввезення (пересилання) на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях 11

Україна ратифікувала зміни до Регіональної конвенції Пан-Євро-Мед

Закон України від 17 грудня 2024 року № 4148-IX «Про ратифікацію Рішення № 1/2023 Спільного комітету Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження від 7 грудня 2023 року щодо внесення змін до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження»

Закон ратифікує внесення змін до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (Конвенція ПЄМ). Ці зміни сприятимуть безмитному доступу українських товарів на ринок ЄС, через можливість участі вітчизняних експортерів в міжнародному ланцюгу переробки товарів підприємствами ЄС.

Змінами передбачено надання суттєвих переваг і спрощень потенційним експортерам преференційних товарів українського походження в порівнянні з першою редакцією Конвенції ПЄМ. Зокрема щодо критеріїв (умов) отримання статусу преференційного походження, спрощення документального підтвердження їхнього преференційного походження, збільшення терміну дії преференційних документів із чотирьох до десяти місяців, лібералізації механізму надання статусу уповноваженого експортера, можливості подрібнення партій товарів у країні транзиту та інше.

Довідково: Конвенція ПЄМ є інструментом, який встановлює ідентичні правила походження товарів, що застосовуються в рамках угод про вільну торгівлю між її Договірними сторонами. Конвенція ПЄМ також містить положення щодо діагональної кумуляції, що дозволяє використовувати товари, які отримали статус походження в одній із країн-учасниць, у виробничих процесах у будь-якій з інших країн без втрати ними статусу походження. Це, відповідно, надає можливість експортувати товари за преференційними ставками мита. Кумуляція може застосовуватись, якщо країни кінцевого виробництва та кінцевого призначення уклали угоди про вільну торгівлю, що містять ідентичні правила визначення походження, з усіма країнами, які беруть участь у набутті статусу походження, тобто з усіма тими країнами, із яких походять усі матеріали, що використовуються. Учасницями Конвенції є 25 країн. Україна приєдналась до Конвенції ПЄМ 1 лютого 2018 року.

Джерело: https://surl.li/dzzzkk

Урядом призначено урядового уповноваженого з питань реформування митних органів

Постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2024 року № 1365 «Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з питань реформування митних органів»

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2024 р. № 1203-р «Про призначення Смілянського І.Ю. Урядовим уповноваженим із питань реформування митних органів»

НОРМАТИВНО - ПРАВОВІ АКТИ, ЩО НАБРАЛИ ЧИННОСТІ

Постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2024 року № 1389 «Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань реформування митних органів»

Уряд прийняв рішення запровадити інститут урядового уповноваженого з питань реформування митних органів, а також створив Міжвідомчу робочу групу, яка буде брати участь у реформуванні митних органів.

У цьому контексті було затверджено положення про урядового уповноваженого з питань реформування митних органів, а також призначено на цю посаду Смілянського Ігоря Юхимовича, який буде працювати на громадських засадах.

До його компетенції віднесли:

- підготовку пропозицій щодо реформування митних органів у рамках реалізації Національної стратегії доходів до 2030 року;
- підготовку пропозицій щодо здійснення заходів, пов'язаних із залученням до реформування митних органів інститутів громадянського суспільства, співпраці з такими інститутами та сприяння співпраці з ними органів виконавчої влади;
- ініціювання прийняття відповідних нормативно-правових актів та внесення до них змін;
- опрацювання проєктів нормативно-правових актів та подання відповідних пропозицій головному розробнику та Кабінетові Міністрів України;
- участь у співпраці з міжнародними організаціями з питань реформування митних органів та реалізації відповідних рекомендацій;
- участь у забезпеченні переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу та адаптації законодавства України до права Європейського Союзу.

Дещо подібні завдання отримала новостворена Міжвідомча робоча група з питань реформування митних органів, серед яких:

- підготовка пропозицій та рекомендацій щодо актуалізації та/або внесення змін до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022 - 2025 роки;
- сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади, інших державних органів, установ та організацій, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності під час здійснення заходів щодо реформування митних органів;
- сприяння залученню ресурсів, необхідних для здійснення заходів щодо реформування митних органів;
- підготовка пропозицій та рекомендацій щодо важливості недопущення подальшого зволікання з реформуванням митних органів;
- удосконалення законодавства з питань формування та реалізації державної митної політики.

До складу Робочої групи включили 14 осіб відповідно до переліку посад.

Наразі важко оцінити можливий реальний вплив зазначених інституцій на процес реформування митниці, оскільки аналогічні повноваження фактично дублюються з іншими органами державної влади, зокрема Міністерством фінансів і Держмитслужбою. Також виникають певні питання до можливої ефективності діяльності Урядового уповноваженого та зазначеної Робочої групи в рамках існуючої системи взаємодії урядових структур.

Водночас, оцінити ефективність таких рішень можна буде через деякий час.

Джерела:

https://surl.li/vrwmtf

https://surl.li/jzpkvu

https:/surl.li/djlwio

Урядом продовжено дію підвищених ставок ввізного мита щодо товарів з росії

Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2024 року № 1397 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1146»

Уряд у черговий раз продовжив на один рік - до 31 грудня 2025 року дію підвищених ставок ввізного мита на товари походженням з росії, які були запроваджені Україною в грудні 2015 року.

Слід зазначити, що незважаючи на заборону російського імпорту, запроваджену Україною після повномасштабного військового вторгнення росії в Україну, уряд щорічно продовжує здійснювати пролонгацію дії підвищених ставок ввізного мита на російські товари.

Джерело: https://surl.li/ufzrdg

1 січня 2025 року набрав чинності оновлений перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню та квотуванню

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1481 «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2025 рік»

У грудні 2024 року уряд традиційно затвердив переліки товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню та квотуванню у 2025 році.

Зокрема, затверджено:

- обсяги квот товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню;
- перелік контрольованих речовин (озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів), експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню;
- перелік товарів та обладнання, що можуть містити контрольовані речовини (озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази), експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню;
- перелік товарів (аграрної продукції), експорт яких підлягає ліцензуванню;
- обсяги квот товарів, експорт яких до держав-членів ЄС підлягає ліцензуванню.

З огляду на встановлену нульову квоту, фактично заборонено експорт з України солі, придатної для споживання людьми, природного газу українського походження, срібла, золота, відходів або брухту дорогоцінних металів, а також електричних та електронних відходів та брухту, що переважно використовуються для видобутку дорогоцінних металів. Водночас, встановлено квоти на експорт коксівного вугілля “К” та мазуту.

Традиційно затверджено переліки контрольованих речовин (озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів), товарів та обладнання, що можуть містити такі речовини експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню на виконання положень Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар.

Також продовжує діяти режим ліцензування експорту деяких видів аграрної продукції в разі, якщо країною призначення товарів є Республіка Болгарія, Румунія, Словацька Республіка, Угорщина та Республіка Польща. До цього переліку увійшли пшениця, кукурудза, насіння ріпаку та соняшнику.

Крім цього, Додатком 6 до вказаної постанови визначено квоти на експорт до ЄС цукру, м’яса та їстівних субпродуктів свійської птиці та індиків.

Ліцензування експорту та імпорту зазначених товарів здійснює Міністерство економіки України.

Джерело: https://surl.li/eqseei

Затверджено Стратегію розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами ЄС та Молдовою до 2030 року та операційного плану заходів з її реалізації

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1337-р «Про схвалення Стратегії розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами Європейського Союзу та Республікою Молдова до 2030 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024 - 2030 роках»

У рамках реалізації Стратегії передбачається розвиток та розбудова прикордонної автомобільної та залізничної інфраструктури; сервісних зон, а також території перед пунктами пропуску для автомобільного сполучення. Одночасно затверджено операційний план заходів з її реалізації протягом 2024-2030 років.

Стратегія спрямована на:

- забезпечення розвитку міжнародної торгівлі, сприяння переміщенню осіб і товарів через державний кордон та належної його захищеності;
- удосконалення прикордонної інфраструктури, інтегрованої до європейської транспортної мережі, забезпечення інтероперабельності та приведення прикордонної інфраструктури відповідно до вимог оновленого Регламенту (ЄС) 2024/1679;
- підвищення конкурентоспроможності та ефективності національної економіки;
- зменшення часу, необхідного для перетину кордону;

- створення зручних умов для осіб, які перетинають кордон, та посадових осіб контролюючих органів;
- запровадження ефективних інструментів співпраці та координації на внутрішньовідомчому, міжвідомчому, міжнародному рівнях, а також із приватним сектором.

Стратегія передбачає створення сучасної прикордонної інфраструктури шляхом спорудження нових пунктів пропуску та під'їзних шляхів до них; реконструкції та модернізації наявних пунктів пропуску та прикордонних залізничних станцій; реконструкції мультимодальних терміналів; впровадження новітніх технологій, оптимізацію контрольних процедур під час перетину кордону та подальшого розвитку концепції спільного контролю.

Результативні показники досягнення кожної зі стратегічних цілей Стратегії дають уявлення про конкретні результати, які планується отримати в процесі її реалізації.

Основні заплановані показники досягнення стратегічної цілі 1 - збільшення пропускної спроможності прикордонної інфраструктури:

- реконструкція або модернізація 29-ти пунктів пропуску для автомобільного сполучення в тісній співпраці з сусідніми країнами: на кордоні з Республікою Польща - п'ять пунктів; із Словацькою Республікою - два пункти; з Угорщиною - п'ять пунктів; із Румунією - п'ять пунктів; із Республікою Молдова - 12 пунктів.
- спорудження 17-ти нових пунктів пропуску у співпраці з сусідніми країнами: на кордоні з Республікою Польща - один пункт, із Словацькою Республікою - три пункти, з Угорщиною - два пункти, із Румунією - шість пунктів, із Республікою Молдова - п'ять пунктів;
- розробка проєктної документації на реконструкцію/будівництво колії шириною 1435 міліметрів;
- виконання робіт із реконструкції та електрифікації 300 кілометрів колії шириною 1435 міліметрів та/або сумісної колії;
- виконання робіт із реконструкції мультимодальних терміналів, перевантажувальних комплексів та об'єктів для зміни між коліями різної ширини.

Основні заплановані показники досягнення стратегічної цілі 2 - здійснення спільного (скоординованого) контролю та спрощення прикордонного контролю:

- підписання угод про спільний контроль осіб, транспортних засобів, товарів та предметів у спільних пунктах пропуску на кордоні з Республікою Польща, із Словацькою Республікою, з Угорщиною та Румунією, а також запровадження спільного контролю на цих пунктах пропуску.

Основні заплановані показники досягнення стратегічної цілі 3 - зменшення часу перетину кордону:

прийняття відповідних нормативних актів щодо використання єЧерги та взаємодії між контрольними органами та службами, що включатиме:

- перенесення контролю з лінії кордону на залізничні прикордонні станції, забезпечення скорочення часу для технічного та комерційного огляду вагонів;
- застосування єЧерги для всіх автомобільних транспортних засобів та в усіх пунктах пропуску;
- впровадження механізмів завчасної обробки даних, внесених до єЧерги, забезпечення обміну відповідними даними з контролюючими органами та службами;
- налагодження оперативної інтеграції на рівні пункту пропуску інформаційно-комунікаційних систем, що використовуються під час контрольних операцій і пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів;
- забезпечення оснащення пунктів пропуску сучасними технічними засобами та системами контролю;
- забезпечення узгодження графіків роботи служб прикордонного контролю, організації роботи фітосанітарних і ветеринарних державних органів із суміжними країнами в пунктах пропуску та прикордонних станціях;
- забезпечення проведення контрольних операцій щодо пасажирських поїздів на території України під час руху поїздів із/до України.

У рамках Стратегічної цілі 4 - створення мережі сервісних зон:

- спорудження або реконструкція сервісних зон в узгоджених місцях на підходах до пунктів пропуску з урахуванням пріоритетних потреб транс'європейської транспортної мережі (TEN-T).

Отже, цілі й завдання Стратегії досить амбітні та відповідають сьогоднішнім викликам, які стоять перед Україною. Стратегія спрямована на вирішення ключових перешкод, з якими стикнулися під час перетину державного кордону виробники, експортери та імпортери, перевізники та звичайні громадяни.

Головними ризиками у впровадженні Стратегії є ситуація на фронті, а також організаційна та фінансова спроможність відповідних органів державної влади реалізувати заходи, передбачені операційним планом Стпатегії.

Джерело: https://surl.li/alxubo

Планується на законодавчому рівні запровадити механізм оцінки ефективності та результативності діяльності митних органів

Проєкт Закону України реєстр. номер 12360 від 25 грудня 2024 року «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо оцінки ефективності та результативності діяльності митних органів»

Дата реєстрації: 25 грудня 2024 року.

Ініціатор: Народний депутат України.

Запровадження на законодавчому рівні механізму оцінки ефективності та результативності діяльності митних органів має важливе значення, оскільки дозволить виявляти недоліки в роботі митниці та вживати заходів щодо їх усунення. Це підвищить прозорість та підзвітність діяльності митних органів.

Це є однією зі складових реформування митних органів.

З цією метою до парламенту був внесений відповідний законопроєкт, що має дозволити:

- здійснювати моніторинг та оцінку реформ у митній сфері;
- визначати наявні недоліки в діяльності митних органів та пріоритетні питання, які потребують першочергового вирішення;
- забезпечити прийняття державною владою обґрунтованих управлінських рішень щодо митних питань;
- підвищити ефективність витрачання публічних ресурсів, а також якість державного управління в митній сфері.

Законопроєктом визначено: мету проведення оцінки ефективності; типи оцінки ефективності – внутрішня та зовнішня; порядок проведення внутрішньої оцінки, який здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, не рідше одного разу на два роки на підставі ключових показників ефективності та результативності діяльності митних органів. Зафіксовано напрями діяльності митних органів, які підлягають внутрішній оцінці. Створення сприятливих умов для полегшення торгівлі та розвитку конкуренції; адміністрування митних та інших платежів; захист суспільства, громадського здоров'я і безпеки навколишнього природного середовища; боротьба з незаконним переміщенням наркотичних засобів та зброї; організаційний розвиток діяльності митних органів, у тому числі ефективність управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління митних органів.

Механізм, запропонований у проєкті, є важливою складовою процесу реформування митних органів.

Джерело: https://surl.li/xukvwp

Пропонується заборонити транзит газу та нафти територією України з росії та білорусі

Проєкт Закону України реєстр. номер 12380 від 7 січня 2025 року «Про заборону транзиту нафти та газу через територію України під час воєнного стану»

Дата реєстрації: 7 січня 2025 року.

Ініціатор: Народний депутат України.

Проєкт Закону України спрямований на зменшення доходів росії від експорту енергоресурсів, підтримки міжнародних санкцій проти країни-агресора, а також захисту національної безпеки України і забезпечення енергетичної стабільності держави.

Зокрема, на період дії воєнного стану пропонується заборонити переміщення (включаючи транзит та імпорт) нафти неукраїнського походження через територію України за допомогою нафтопроводів від точок входу на державному кордоні України з росією та білорусією.

Джерело: https://surl.li/pgotgo

Пропонується запровадити оподаткування операцій з ввезення (пересилання) на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Проєкт Закону України реєстр. номер 12429 від 20 січня 2024 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо приведення порядку оподаткування операцій з ввезення (пересилання) на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях до вимог Директиви Ради ЄС №2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість»

Дата реєстрації: 20 січня 2024 року.

Ініціатор: Народний депутат України.

Відповідно до чинного законодавства України не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість (ПДВ) товари, які пересилаються у міжнародних поштових відправленнях для власного використання вартістю менш 150 євро.

З метою мінімізації схем ухилення від оподаткування пропонується запровадження спеціального порядку оподаткування ПДВ дистанційного продажу товарів вартістю до 150 євро при ввезенні (пересиланні) їх на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, а також спрощення процедури справляння ПДВ при ввезенні (пересиланні) таких товарів.

Виключенням є ввезення товарів, вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, крім ввезення товарів сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 45 євро, для одного одержувача - фізичної особи в одній депеші від одного відправника фізичної особи у міжнародних поштових відправленнях або в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника фізичної особи у міжнародних експрес відправленнях, за умови, що такі товари надсилаються відправником одержувачу без будь-якої оплати і призначаються для особистого чи сімейного використання одержувачем.

На думку авторів, це зменшить обсяги поставок товарів, які уникають опадаткування при їх ввезенні в Україну.

Джерело: https://surl.li/wwfqrh

“Моніторинг сприяння торгівлі в Україні” є продовженням випусків Щомісячного моніторингу сприяння торгівлі в Україні, який готувався Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій з 2015 року в рамках проекту “Діалог зі сприяння торгівлі”, за фінансової підтримки Європейського Союзу та співфінансування Міжнародного фонду “Відродження”, а також проекту “Підтримка громадської Ініціативи “За чесну та прозору митницю”, який реалізовувався за підтримки Європейського союзу, Міжнародного фонду “Відродження” та ATLAS Network.

Запропонований інформаційний бюлетень є продовженням попередніх і публікується в рамках діяльності Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. Публікація складається з трьох частин (за наявності відповідних матеріалів):

- нормативно-правові акти, що набрали чинності
- проекти нормативно-правових актів
- новини

Ми розуміємо, що малому та середньому бізнесу не вистачає часу на проведення аналізу нового законодавства або можливих нормативних новацій. Також, значна кількість таких актів складна для розуміння пересічної людини. “Моніторинг сприяння торгівлі в Україні” покликаний привернути увагу до цікавих подій, нововведень законодавства України або запланованих змін, що стосуються сфери спрощення процедур торгівлі, зокрема міжнародної торгівлі, митних та навколомитних питань, і можуть безпосередньо впливати на суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності. Також у цих публікаціях ми будемо намагатися робити аналіз проектів нормативних актів із цієї тематики.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) - міжнародно визнаний незалежний український аналітичний центр, заснований у 1999 році.

ІЕД займається аналізом проблем економічного розвитку, міжнародної торгівлі та ділового клімату (зокрема в секторі МСП), бере участь у розробці документів політики національного та регіонального рівня.

ІЕД регулярно випускає власний макроекономічний прогноз для України та бере участь у розробці консенсус-прогнозу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Команда соціологів ІЕД проводить регулярні опитування підприємств та експертів із метою оцінки ділового клімату та очікувань українського бізнесу. ІЕД успішно поєднує свою аналітичну діяльність з адвокацією змін та участю в громадському житті України. ІЕД співпрацює з центральними та місцевими органами влади, вітчизняними та закордонними аналітичними центрами, організаціями громадянського суспільства. Робота ІЕД фінансується за рахунок грантів, благодійних внесків та коштів технічної допомоги.

Застереження

Моніторинг сприяння торгівлі в Україні підготовлений ІЕД і має виключно інформаційний характер. Хоча ми доклали щонайбільших зусиль для підготовки якомога точнішої публікації, ми не беремо на себе жодної відповідальності за можливі помилки. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-якої частини цієї публікації. У разі використання обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.

Матеріал відображає позицію авторів і не обов’язково збігається з позицією Інституту економічних досліджень та політичних консультацій.